Otvoreno pismo Visokog predstavnika, Wolfganga Petritscha, građanima Bosne i Hercegovine

Prije šest godina potpisan je mirovni sporazum koji je vodio Bosnu i Hercegovinu na njenom putu oporavka od rata. Ovaj Sporazum je ispunio svoje najvažnije obećanje: održao je mir i omogućio Bosni i Hercegovini da se vrati – iako vrlo sporo – normalnom životu.

Kao uvijek kada obilježavamo obljetnicu Daytonskog sporazuma, mogao bih reći: postiglo se mnogo, ali još mnogo treba uraditi. To je istina – ali također je istina da su se okolnosti u Bosni i Hercegovini temeljito promijenile i da će budućnost Bosne i Hercegovine biti određena ne samo provedbom Daytonskog sporazuma, nego i njenom integracijom u Europu.

Čvrsto vjerujem da danas pred sobom imamo povijesnu priliku da Bosnu i Hercegovinu učinimo "normalnom" europskom zemljom koja funkcionira i nudi svojim građanima ono što im je potrebno: sigurnost, radna mjesta, socijalnu zaštitu, funkcionalnu administraciju. U odnosu na vanjski svijet, "normalna" zemlja ispunjava svoje međunarodne obveze; ovo je naročito značajno nakon napada na SAD od 11. rujna. Ja sam optimista jer sada primjećujem da su vlasti na svim razinama spoznale da se moraju desiti neke stvari ukoliko ova zemlja želi napraviti odlučan korak naprijed. I što je jednako važno – primjećujem spremnost da se radi na tome što je potrebno.

Mnogima, uključujući i mene, se čini da je trebalo neprimjereno mnogo vremena da se postigne ovaj napredak. Ali, prisjetite

se: 1996. godine se niti jedna izbjeglica ili prognanik nije mogla vratiti u svoj dom osim u slučajevima kada se taj dom nalazio u području koje je bilo pod kontrolom iste etničke skupine kojoj je pripadao taj pojedinac. Ljudi su se čak plašili putovati. I još godinu dana kasnije gospodin Krajišnik, član Predsjedništva, odbio je ući u prostoriju za sastanke Predsjedništva na ista vrata kao ostali članovi Predsjedništva; a kamo li je Predsjedništvo bilo u stanju donijeti ikakve stvarne odluke.

Danas je situacija suštinski drugačija: Predsjedništvo, čiji su članovi nedavno zajedno putovali na audijenciju kod Pape, sve više djeluje kao jedinstveno tijelo koje rješava pitanja od ključnog značaja za budući razvoj Bosne i Hercegovine. Premijer BiH ulaže velike napore da učini učinkovitijim rad svoga kabineta i aktivno lobira za podršku u inozemstvu, predstavljajući BiH kao zemlju koja stvarno želi napredovati. Izbjeglice i prognanici koji pripadaju takozvanim "manjinskim" skupinama se vraćaju u velikom broju – sada je najveći izazov opskrbiti povratnike osnovnim materijalom za obnovu i osigurati da imaju pristup radnim mjestima, socijalnoj zaštiti i odgovarajućem obrazovanju za njihovu djecu. Gospodarska reforma je postala prioritet političkog programa jer su svi shvatili da će samo ekonomski stabilna zemlja biti politički stabilna. Nijedan od entiteta više ne osporava koncept jedinstvenog gospodarskog prostora. Vodi se rasprava i o izmjenama i dopunama entitetskih ustava, kojima će se osigurati prava konstitutivnim narodima Bosne i Hercegovine na cijelom njezinu teritoriju. Ovo su nevjerovatno pozitivne promjene.

Mnogi su čimbenici pridonijeli novoj situaciji. Političke promjene u Hrvatskoj i Jugoslaviji su zasigurno odigrale značajnu ulogu. Ali ono što ja smatram najvažnijim je to da su se građani Bosne i Hercegovine umorili od politike nacionalista i da su doveli na vlast političke stranke koje

svesrdno prihvataju ideju države Bosne i Hercegovine, koje su opredijeljene za reforme i koje nisu bile na vlasti tijekom i neposredno poslije rata. Moj odnos sa državnom Vladom je sada zasnovan na partnerstvu, a ne više na odlukama koje sam ja donosio umjesto njih.

Naravno, pred nama je još dug put. Država tek treba u potpunosti profunkcionirati i postati djelotvorna; mnoge institucije na državnoj razini koje su potrebne svakoj zemlji tek trebaju biti uspostavljene. Aneks 7 se mora u potpunosti provesti; nisam zadovoljan tempom kojim se provode imovinski zakoni, i nisam vidio dovoljno primjera da se općine aktivno uključuju u iskazivanje dobrodošlice povratnicima i da im pomažu u njihovoj ponovnoj integraciji u zajednicu. Program gospodarske reforme je opsežan i mi smo tek na početku provedbe istog. Stopa nezaposlenosti u BiH je previsoka, a zemlja još nema ozračje pogodno za poslovanje koji bi privukao strane i domaće ulagače.

Republika Srpska mora shvatiti da će biti snažna samo ukoliko je država BiH snažna, i da Država nije neprijatelj već struktura od koje će Republika Srpska imati koristi, jer će u sklopu države, ući u Europu. Mnoge političke stranke sa hrvatskim predznakom moraju shvatiti da Hrvati BiH nisu i neće postati manjina. Oni su konstitutivni narod koji je u potpunosti zaštićen Ustavom BiH i moraju pronaći svoje mjesto u BiH koristeći prednosti ovakvog ustavnog okvira.

Pitanje ratnih zločina još uvijek nije razriješeno, iako ono predstavlja osnovni uvjet za pomirenje. Obrazovni sustav mora proći kroz proces reforme kako bi se djeci Bosne i Hercegovine osiguralo obrazovanje visokog kvaliteta i kako bi ova djeca učila jezik, kulturu, povijest i tradiciju svih naroda.

Pored toga, moramo stvoriti učinkovito i neovisno pravosuđe i

policiju jer oni predstavljaju nužne elemente funkcionalne demokracije.

Ali, čini se da su svi spremni raditi na neriješenim pitanjima, i to je ono što je važno. Tko bi pomislio da će RS u 2001. godini donijeti Zakon o suradnji s Haškim tribunalom, da će objaviti da se traga za deset optuženih ratnih zločinaca, uključujući Karadžića i Mladića, te da će razgovarati o potrebi prenošenja nekih ovlasti na Državu kako bi ista bila funkcionalna, kao što je Predsjednik RS, gospodin Šarović, učinio prošlog tjedna? (Naravno, bitna su djela a ne riječi, ali bez obzira na to, ove izjave su ohrabrujući signal.)

Ukoliko nastavimo raditi na svim ovim pitanjima, Bosna i Hercegovina ima dobru šansu da uskoro postane "normalna" zemlja. Lokalna tijela vlasti će biti u mogućnosti da iz faze partnerskog odnosa koji trenutno imaju sa Međunarodnom zajednicom pređu u fazu kada će u potpunosti preuzeti odgovornost za politički proces. Kada sam uveo koncept odgovornosti prije više od dvije godine, smatrao sam ga dugoročnom strategijom. Sada, sa uspostavom Konsultativnog partnerskog foruma, kao i građanskog foruma, preuzimanje odgovornosti je postalo prava opcija.

Postojeća situacija je omogućila Međunarodnoj zajednici da ponovno razmisli o svojoj ulozi. Trenutno smo uključeni u proces određivanja naših narednih suštinskih zadaća i reorganiziranja budućeg angažmana civilnih agencija na način koji će nam omogućiti da najbolje iskoristmo stručno znanje pojedininih agencija te dovedemo našu učinkovitost do maksimuma. Ovo ne znači da ćemo u nekom skorašnjem vremenu napustiti zemlju – ali to ipak predstavlja još jedan znak da se stvari kreću u pravom smjeru u BiH.

Jasno je da je budućnost Bosne i Hercegovine u Europi. Nedavna

prošlost je pokazala da su mnoga pitanja koja spadaju u mirovnu provedbu istovjetna onim mjerama koje je potrebno poduzeti da se Bosna i Hercegovina integrira u Europu. Kriteriji koje je Bosna i Hercegovina morala ispuniti kako bi bila primljena u Vijeće Europe, a očekuje se da će se to desiti početkom sljedeće godine, te uvjeti koje još uvijek mora ispuniti kako bi se približila potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom – 18 pitanja iz Smjernica Europske unije (EU "Road Map-a"), – su "Dejtonska pitanja". Primjeri su Izborni zakon, imovinski zakoni, jedinstveni gospodarski prostor, gospodarske reforme, odluke Doma za ljudska prava.

Kako Bosna i Hercegovina bude ispunjavala ove uvjete i približavala se Europi, i kako se Europska unija bude okretala prema svojim balkanskim susjedima, provedba Dejtonskog mirovnog sporazuma će postepeno biti preuzeta i zamijenjena procesom europeizacije.

Dejtonski mirovni sporazum je otvorio put za ovaj proces europeizacije. Sa Odlukom Ustavnog suda o konstitutivnosti naroda BiH u oba entiteta, pokazalo se još jednom da on predstavlja fleksibilan sporazum koji nudi mnoge mogućnosti. Pokazalo se da je to bio pravi sporazum poslije rata te da nije izgubio, i da neće izgubiti, svoj kredibilitet.

Ostvarenje krajnjeg cilja je blizu: Bosna i Hercegovina može postati "normalna" zemlja koja svojim građanima nudi ono što im je potrebno. Više nije u pitanju da li će se i kako će se to ostvariti, već je pitanje kada. Ostvarimo ovaj cilj što je prije moguće.